43609 - ZEKÂTIN FARZ KILINMASININ HİKMETİ

Soru

Zekâtın farz kılınmasının belirli bir hikmeti var mıdır?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Birincisi:

Bilinmesi gerekir ki Allah Teâlâ, en güzel hikmetler içermeyen ve en iyi faydaları gerçekleştirmeyen hiçbir şeyi farz kılmaz. Çünkü ilmiyle her şeyi kuşatan Allah Teâlâ, hakkıyla bilendir, her şeyi ancak bir hikmet için farz kılan hikmet sahibidir.

İkincisi:

Zekâtın farz kılınmasının hikmetine gelince, âlimler bunun için pek çok hikmetler belirtmişlerdir. Bu hikmetlerden bazıları şunlardır:

1. Kulun, müslümanlığının tamamlanıp kemâle ermesidir. Çünkü zekât, İslâm'ın rükünlerinden (esaslarından) birisidir.Bir insan zekâtını verdiğinde zaman, müslümanlığı tamamlanır ve o kimse kemâle erer. Bu ise şüphesiz her müslüman için büyük bir hedeftir. Bu sebeple îmân eden her müslüman, dîninin kemâle ermesi için çalışır.

2. Zekât, zekâtını verenin îmânının doğruluğuna delâlet eder.Zirâ mal, nefse sevimlidir.Sevimli olan da ancak kendisi gibi veya daha fazla sevimli olanın isteğini yerine getirmek için harcanır.Hatta sevimli olanın isteği daha fazla yerine getirilir.

Bunun içindir ki zekât, sadaka olarak adlandırılmıştır.Çünkü sadaka, sahibinin, Allah -azze ve celle-'nin rızâsını istediğinde onun doğruluğuna delâlet eder.

3. Zekât, zekâtını verenin ahlâkını temizler. Zekât, sahibini cimriler zümresinden alır ve onu cömertler zümresine girdirir.Çünkü zekâtını veren müslüman kendisini buna alıştırırsa, bu ister ilim yaymak olsun, ister malı harcamak olsun, isterse makam ve mevki vermek olsun, bu harcadığı şey onun ahlâkı ve tabiatı olur.Öyle ki av avlamaya alışmış avcının, bir gün avından geri kaldığında sıkıntı duyduğu gibi, bu kimse de alışmış olduğu şeyi bir gün harcamasa ona üzülüp kederlenir.Aynı şekilde kendisini cömertliğe alıştırmış olan kimse, bir gün malını veya makamını veyahut da menfaatini Allah Teâlâ için harcamazsa, içinde bir sıkıntı duyar.

4. Zekât, gönlü ferahlatır.İnsan bir şeyi -özellikle de malını- harcadığı zaman, kendisinde bir gönül rahatlığı bulur.Bu, denenmiş bir şeydir.Fakat insanın harcadığı şeyin cömertce ve içinden gelerek olması gerekir.Yoksa harcaması ile kalbinin o mala bağlı kalması değildir.

Nitekim İbn-i Kayyim -Allah ona rahmet etsin- "Zâdu'l-Meâd" adlı kitabında bu konuda şöyle demiştir:

"Allah yolunda harcamak ve cömertlikte bulunmak, gönlün rahata kavuşmasının sebeplerindendir.Fakat cömertçe harcayan ve gönül hoşnutluğuyla veren kimse ancak istifâde eder.Bir kimsenin malını elinden çıkarmadan önce kalbinden çıkarması gerekir. Malını elinden çıkaran, fakat kalbinden çıkarmayan kimseye gelince, bu harcamadan hiçbir şekilde faydalanamayacaktır."

5. Zekât, insanı kâmil mü'min sınıfına katar.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

[لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ] [متفق عليه

"Biriniz, kendisi için sevip istediğini, müslüman kardeşi için sevip istemedikçe, tam anlamıyla îmân etmiş sayılmaz." (Buhârî, hadis no:12, Müslim, hadis no: 64)

Sen, ihtiyacını gideren malın kendin için harcanmasını sevip istediğin gibi, müslüman kardeşine de onun vermeyi sevip istemelisin. Böylelikle îmânın kâmil olur.

6. Zekât, cennete girmenin sebeplerinden birisidir. Çünkü cennet, Rasûlulllah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in buyurduğu gibi:

إِنَّ فِي الْجَنَّةِ غُرَفًا، تُرَى ظُهُورُهَا مِنْ بُطُونِهَا، وَبُطُونُهَا مِنْ ظُهُورِهَا، فَقَامَ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ: لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ، وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَأَدَامَ الصِّيَامَ، وَصَلَّى لِلَّهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ [رواه الترمذي وحسنه الألباني]

"Şüphesiz ki cennette, (cennetlikler için hazırlanmış) içerisinden dışarısı, dışarısından da içerisi gözüken (şeffaf) odalar vardır. Bedevî birisi ayağa kalktı ve onlar kimler içindir ey Allah'ın elçisi! dedi. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurdu ki: Onlar, yumuşak ve kibar konuşan, (fakirlere, yoksullara ve muhtaç kimselere) yemek yediren, (farz oruçtan sonra) çokça (nâfile) oruç tutmaya devam eden ve insanlar(ın çoğu) uyurlarken Allah için gece kalkıp namaz kılan kimseler içindir." (Tirmizî, hadis no:1907, Elbânî de hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.)

Hepimiz de cennete girmeye çalışıyoruz.

7. Zekât, İslâm toplumunu bir âile gibi yapar. Dolayısıyla gücü yeten kimse, gücü yetmeyene, zengin kimse ise elinde olmayana verir. Böylelikle insan, Allah Teâlâ'nın kendisine lütufta bulunduğu gibi, kendisinin de iyilikte bulunması gerektiğine inandığı kardeşleri olduğunu hisseder.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ

سورة القصص من الآية: 77

"Allah'ın sana ihsan ettiği (bu mal) gibi, sen de (insanlara sadaka vermek sûretiyle) iyilikte bulun..." (Kasas Sûresi:77)

Böylelikle İslâm ümmeti bir âile gibi olur. Bu durum, bazı âlimler tarafından toplumsal dayanışma olarak bilinir. Zekât ise, toplumsal dayanışma için en hayırlı şeydir.Çünkü insan, zekât vermek sûretiyle hem farzı yerine getirmekte, hem de müslüman kardeşlerine fayda vermektedir.

8. Zekât, fakirlerin patlama, ayaklanma ve indifa ateşini söndürür.Çünkü fakir, bineği olmadığı için ancak yaya olarak yürümesine ve yerde veya buna benzerbir şeyin üzerinde yatmasına rağmen

mesela bu adamın dilediği bineğe binmesine, dilediği saraylarda ikâmet etmesine ve nefsinin çektiği yemekleri yediğine öfkelenip sinirlenebilir.Şüphesiz fakir, kendi içinde o kimseye karşı bir şey hissedebilir.

Zenginler, fakirlere karşı cömert olurlarsa, onların patlama ve indifa duygularını kırmış ve hiddetlerini sakinleştirmiş olurlar.

Onlar, zenginler için şöyle derler: "Zorluk ve sıkıntılı günlerimizde bizi tanıyan ve hatırlayan kardeşlerimiz vardır."

Böylelikle zenginlere karşı bir yakınlık ve muhabbet beslemiş olurlar.

9. Zekât; hırsızlık, soygun, gasp ve buna benzer malî suçların yayılmasını önler. Çünkü fakirlere, kendi ihtiyaçlarını gideren bazı şeyler gelir ve mallarından verdikleri için de zenginleri affetmiş olurlar.Böylelikle onlar, zenginlerin kendilerine iyilikte bulunduklarını görür ve onlara saldırmazlar.

10. Zekât, kıyâmet gününün sıcağından bir kurtuluştur.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

[كُلُّ امْرِئٍ فِي ظِلِّ صَدَقَتِهِ حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ] صحيح الجامع

"(Kıyâmet günü) insanlar arasında hüküm verilinceye kadar herkes sadakasının gölgesinde barınacaktır." (Elbânî, 'Sahîhu'l-Câmi', hadis no: 4510'da sahih olduğunu belirtmiştir.)

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- kıyâmet günü, Allah Teâlâ'nın gölgelendireceği yedi sınıf insanı zikrederken onlardan birisinin de şu kimseler olduğunu belirtmiştir:

[وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لاَ تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ ...] متفق عليه ...

"Sağ elinin infakta bulunduğunu, sol eli bilemeyecek kadar bir sadaka verip onu gizleyen kimse..." (Buhârî ve Müslim)

11. Zekât, insanın, Allah Teâlâ'nın helâl ve haram sınırları ile koyduğu hükümlerini bilmeye

sevkeder.Çünkü insan, dîninin hükümlerini, mallarının nisabını, verilmesi gereken yerleri ve ihtiyaç duyulan diğer yerleri öğrendikten sonra zekâtını verir.

12. Zekât, malı temizler.Yani malın, hem maddî, hem de mânevî yönden gelişip artmasını sağlar.Dolayısıyla bir insan malından sadaka verdiği zaman, bu durum onun malını âfet ve belâlardan korur.Belki de verdiği bu sadaka sebebiyle Allah Teâlâ onun rızkını arttırır.

Bu sebeple bir hadiste Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

[مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ] رواه مسلم

"Sadaka, hiçbir malı (veya maldan hiçbir şeyi) eksiltmez (aksine onu verilenden kat kat fazlalaştırır).Bir kul, (intikam almaya gücü yettiği halde bir şeyi) affetmesi sebebiyle Allah ona (dünyada) izzet verir (güçlü kılar).Bir kimse, (hak ettiği halde Allah Teâlâ'ya yakın olmak için bulunduğu konumdan vazgeçip) Allah için mütevâzi davranırsa, Allah da (dünya ve âhirette) onun makamını yükseltir." (Müslim, hadis no:2588)

Yukarıda zikredilen şeyin, gözle görülen canlı örnekleri vardır. Örneğin cimri kimsenin malının hepsinin veya çoğununun yangın veya büyük bir zararla yok olduğunu veyahut da bu kimsenin amansız hastalıklara yakalanmakta ve bu hastalıkları tedâvi etmek için de malının çoğunu harcamak zorunda kaldığını görmekteyiz.

13. Gizli olarak verilen zekât ve sadaka Allah Teâlâ'nın gazabını önler.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

[صَدَقَةُ السِّرِّ تُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ] صحيح الجامع

"Gizli verilen sadaka, (kendisine isyan edene karşı) Rabbın gazabını söndürür." (Elbânî, 'Sahîhu'l-Câmi', hadis no: 3759'da sahih olduğunu belirtmiştir.)

15. Zekât, insandan kötü bir şekilde ölmesini savar (defeder).

16. Zekât, gökten inen belâ ve musibetlerle mücâdele eder onların yeryüzüne inmesine engel olur.

17. Zekât, günahlara keffâret olur.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

[الصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ] [صحيح الجامع]

"Suyun ateşi söndürdüğü gibi, sadaka da (cehenneme götüren) günahı söndürür (onun eserini ortadan kaldırır)." (Elbânî, 'Sahîhu'l-Câmi', hadis no: 5136'da sahih olduğunu belirtmiştir.)

(Muhammed b. Salih el-Useymîn; "eş-Şerhu'l-Mumti'", cilt:4, sayfa:6-7